

Layla Fahad
en Jacqueline Hoefnagels

Het boek Layla

Op Hollandse bodem

Op een leeftijd dat veel vrouwen nog aan hun eerste kind willen beginnen, heb ik voor mijn gevoel al een heel leven achter de rug. De eerste keer dat ik wegliep, was ik nog niet zo lang in Nederland, pas een maand of vier. Ik was veertien jaar en ik ging ervandoor omdat ik bang was voor mijn vader.

We waren in januari Nederland aangekomen: mijn vader, mijn zusje en mijn broertje, mijn stiefmoeder, mijn stiefzusje en ik. Mijn vader had besloten dat we Eritrea moesten verlaten omdat het daar door de aanhoudende burgeroorlogen te gevaarlijk voor ons was geworden. Na een wekenlange reis te voet naar Soedan, namen we daar uiteindelijk het vliegtuig naar Europa. Mijn vader had het altijd over Europa, nooit specifiek over Nederland. Ik weet tot op de dag van vandaag niet waarom hij destijds heeft besloten dat we naar Nederland zouden gaan en bijvoorbeeld niet naar Zweden of Duitsland, waar ook veel mensen uit Eritrea terecht zijn gekomen.

Mijn zusje Zahra was elf en mijn broertje Ali negen. Mijn stiefzusje was nog niet eens een half jaar oud. We hadden alleen een tasje met wat kleding voor de baby bij ons. Ik wist

van niets, niet waar we terecht zouden komen, niet waar we zouden wonen, niet hoe lang we zouden blijven. Mijn vader vertelde niets en wij vroegen niets. In Eritrea stel je als kind niet zomaar vragen. Als je vader zegt: 'We gaan naar links,' dan ga je als kind naar links, en als je vader zegt: 'We gaan nu naar rechts,' dan ga je naar rechts, onmiddellijk. Ik was toen nog niet bang en ging ervan uit dat hij goede redenen had voor zijn beslissingen. Ik kende mijn vader nauwelijks, hij was vrijwel nooit thuis voordat hij ons kwam ophalen om ons mee te nemen op deze reis.

Het voelde voor mij alsof we op vakantie gingen naar dat verre Europa, als een tijdelijk avontuur. We waren bij elkaar en we gingen ergens heen, dat was alles. Met wat ik allemaal achterliet was ik nog niet bezig en over de toekomst brak ik al helemaal mijn hoofd niet.

Toen we uit het vliegtuig kwamen, vond ik het vooral ontzettend koud. Op het moment dat we vertrokken uit Soedan was het daar zo'n dertig graden. In Eritrea kon het 's nachts ook behoorlijk koud zijn, maar dat waren we tegen die tijd al ontwend. Het was niet eens in ons opgekomen om een jas of een trui mee te nemen toen we op het vliegtuig stapten, en daarom was ik extra blij met het blauwe dekentje dat we tijdens de vlucht van de stewardess hadden gekregen. Mijn zusje en ik kropen daar samen onder en zaten voor mijn gevoel eindeloos te wachten in de kou, bij een uitgang van het Schiphol-gebouw. Ik had het echt nog nooit van mijn leven zo koud gehad, maar dat zal wel niet alleen aan de temperatuur hebben gelegen. Hoewel het niet betamelijk was, schraapte ik al mijn moed bij elkaar en vroeg aan mijn vader: 'Hoe heet het hier, waar we nu zijn?'

Tot mijn verbazing antwoordde hij toch: ‘Holland,’ zei hij, zonder me aan te kijken.

‘Holland, daar heb ik nog nooit van gehoord,’ zei ik, ‘waar ligt dat dan?’

Dat wist hij zelf ook niet precies. Alles wat hij wist was dat iemand ons zou opvangen en met de auto ergens naartoe zou brengen, een man uit Eritrea die hij nog kende uit de tijd dat ze samen in de burgeroorlog vochten. Deze man zou ons vanaf het vliegveld verder begeleiden, omdat wij natuurlijk de weg niet wisten.

We waren vroeg in de middag geland en wachtten urenlang, maar de man kwam simpelweg niet opdagen. Hij liet mijn vader en ons gewoon in de steek en we voelden ons elendig. Mijn vader had natuurlijk geen idee waar hij naartoe moest, met vier kinderen en een vrouw die afhankelijk van hem waren. In Eritrea is de man de leider en als hij een beslissing neemt, moet hij zeker zijn van zijn zaak omdat hij anders het hele gezin in gevaar brengt. Dat die man niet kwam opdagen, moet een regelrechte ramp voor hem zijn geweest en hem aardig in paniek hebben gebracht, maar daar liet hij ons niets van merken.

Het begon al te schemeren toen mijn vader besloot dat we dan maar een trein moesten nemen. We liepen naar de perons en zijn in arren moede maar in de eerste de beste trein gaan zitten, die naar Rotterdam bleek te gaan. Zoals we nog nooit eerder hadden gevlogen, was het ook de allereerste keer dat we met een trein reisden. Ik vond het allemaal wel spannend, dit was onze eerste dag en ik had al veel dingen beleefd die ik de veertien jaar daarvoor nog niet had meegemaakt. Stiekem genoot ik van de lichtjes die buiten in het landschap aan ons voorbijtrokken. Alles leek zo weids en

vlak, en we reden langs zo weinig huizen, tot er ineens een stad opdoemde. Iedere keer dat de trein stopte was ik weer benieuwd hoe de nieuwe mensen die binnenkwamen eruit zouden zien, en we vroegen ons af wanneer we zouden uitstappen. We bekeken onze medereizigers van top tot teen, vanuit onze ooghoeken. We waren nieuwsgierig, maar wisten ook dat mijn vader het niet goed zou vinden als we openlijk keken. Als hij onze kant op keek, sloegen we snel onze ogen neer.

Toen we eenmaal in Rotterdam waren aangekomen, wisten we weer niet wat te doen. Inmiddels had ik ook honger gekregen, maar dat durfde ik niet te zeggen. Mijn vader zag andere donkere mensen op het station staan. Hij sprak hen aan, maar ze leken hem niet te verstaan. Druk gebarend vroeg hij in zijn gebroken Engels of ze konden helpen. We stonden gelaten af te wachten tot mijn vader alles zou regelen – zo ging het altijd. Die mensen brachten ons naar het politiebureau zodat ze ons daar verder konden helpen. Ik vond de taal van de Hollanders in eerste instantie bijzonder vreemd klinken, al die g-g-g-klanken! Als je ze hoorde praten, leek het wel of ieder woord met een g begon. Mijn vader probeerde aan de agenten uit te leggen wat er aan de hand was. Het leek wel een eeuwigheid te duren voordat alle naar mijn gevoel honderden papieren waren ingevuld. Uiteindelijk werden we naar een opvanghuis gebracht, of zoals het later bleek te heten: een asielzoekerscentrum.

We kwamen moe, koud en hongerig aan op de plek waar we eindelijk even veilig zouden zijn. Bij binnenkomst werd ons een trap gewezen, die we met trillende benen beklommen. Op de eerste verdieping was een grote kamer met rijen stapelbedden. We waren wel gewend om met de hele familie

op één kamer te slapen, zo woonden we in Eritrea ook, maar hier sliepen ook een heleboel onbekenden, en dat vond ik op zijn zachtst gezegd ongemakkelijk. Toch bleven we tijdens ons verblijf daar eigenlijk alleen maar op die kamer, we verlieten die alleen twee keer per dag om te eten.

De eetzaal was op de begane grond, waar elke ochtend brood met beleg klaarstond, echt Nederlands. 's Middags kregen we gelukkig vaak rijst met saus, een gerecht dat ons tenminste nog een beetje bekend voorkwam.

We moesten van mijn vader steeds bij elkaar blijven zodat er niets raars met ons zou kunnen gebeuren, en ik herinner me niet veel meer dan dat we daar de hele tijd maar zaten te wachten op wat komen ging. We mochten nooit naar buiten van mijn vader en er waren ook geen andere kinderen om mee te praten en te spelen. In het centrum zaten vooral mannen, van wie de meesten 's morgens al vroeg op pad gingen en dan de hele dag wegbleven. Ik had geen idee waar ze heen gingen. Alleen wij zaten altijd maar op die slaapkamer. We speelden niet, we praatten niet met andere mensen, we maakten zelfs geen ruzie. We deden simpelweg niets, dus die kamer is het enige wat ik me goed kan herinneren, en verder alleen dat we wat geld kregen om jassen te kopen. Mijn vader kocht voor mijn zusje en mij precies dezelfde jas, ik zie ze nog zo voor me: ze waren felgeel, met een bruin schouderstuk achterop, waardoor we als twee druppels water op elkaar leken. Ik ben altijd klein van stuk geweest en mensen vroegen vaak aan ons of we een tweeling waren, ondanks het leeftijdsverschil van bijna drie jaar.

We bleven er een maand of twee. Mijn vader sprak soms wel met Hollandse mensen, maar hij vertelde ons daar nooit over. Tot mijn vader met de mededeling kwam dat we bin-

nenkort zouden vertrekken naar een ander adres. Ik voelde mij op dat moment echt een vreemdeling, zonder vaste verblijfplaats, zonder vaste vrienden... Min of meer een vreemd wezen op dit stukje aarde.

Zahra, Ali en ik konden niet wachten tot we weg zouden gaan uit Rotterdam. Na al die lange dagen niksdoen waren we blij met het vooruitzicht dat daar nu verandering in zou komen.

Op een ochtend was het dan eindelijk zover. We stonden heel vroeg op en gingen na het ontbijt naar het station. Ook op deze reis was het veel wachten. Nadat we aankwamen op het station in Amsterdam, zaten we er nog urenlang naast het grand café dat nu nog steeds in het stationsgebouw zit. Ondanks onze jassen hadden we het ook nu koud. We wachtten en wachtten maar en zagen de ene na de andere trein aankomen. We zagen steeds opnieuw mensen in of uit de trein stappen, allemaal mensen die duidelijk wisten waar ze naartoe moesten, mensen met een doel. We wisten alleen maar dat we naar Wijk aan Zee moesten, maar welke trein daarheen ging en wat we daar konden verwachten was één groot vraagteken. We mochten van mijn vader met niemand praten, hij zou alles regelen met zijn beetje Engels. We spraken allemaal nog geen woord Nederlands, we werden wat dat betreft aan ons lot overgelaten. Mijn vader had een papier bij zich waarop stond waar we moesten zijn en dat liet hij steeds aan mensen zien. We stonden daar maar en kregen van mijn vader een flesje cola. We hadden honger, maar geen geld om wat te eten te kopen. Als afleiding keken we naar de voortdurende stroom van gehaaste voorbijgangers en wachtten gelaten af. Toen het al donker werd bleek er helemaal geen trein

naar Wijk aan Zee te gaan. We gingen naar een ander station, ik weet niet meer welk, maar ik neem aan dat van Haarlem; daar ging eens in de zoveel tijd een bus naar Wijk aan Zee. Mijn vader liet zijn papier weer aan allerlei mensen zien, buschauffeurs en andere mensen die eruitzagen of ze het zouden weten.

Terwijl we daar zo stonden te wachten, kwam er een jong stel op een motor aanrijden. Ze stapten af, kletsten wat en zoenden met elkaar. Ze zagen er heel gelukkig uit. Ik keek naar ze en dacht: dat wil ik later ook als ik groot ben. Maar toen ik naar mijn vader keek, zag ik zijn afkeuring. Ik sloeg mijn blik snel weer neer. Veel later begreep ik pas hoe bezorgd hij destijds was dat mijn zusje en ik zouden afdwalen in deze maatschappij. Eindelijk kwam de bus die ons naar onze bestemming zou brengen en zo kwamen we na een lange, lange dag aan op ons nieuwe adres, een pension dicht bij de duinen.

Toen we binnenkwamen had iedereen natuurlijk allang gegeten en we rammelden van de honger. Het zal een uur of tien, half elf zijn geweest, maar die mensen wisten dat we zouden komen en we werden heel hartelijk verwelkomd. Ik weet nu, twintig jaar later, nog precies wat we aten: patat met een kaassoufflé. Patat kende ik wel – al werden er in Eritrea veel dunner gesneden schijfjes aardappels in de hete olie gegooid, niet van die langwerpige stukken – dus die vond ik wel lekker. De kaassoufflé vond ik vreselijk vies en vet, die kon ik niet door mijn keel krijgen. Voor mijn stiefzusje, dat nog heel klein was, hadden we uit Rotterdam een potje babyvoeding meegekregen voor de reis, en omdat dat allang op was kregen we na het eten een potje mee voor later. Ik was benieuwd wat er dit keer in zat en maakte het open; het

bleek een smurrie van spinazie met vlees te zijn. Omdat ik nog honger had, heb ik dat stiekem opgegeten. Het was koud en niet heel lekker, maar het vulde wel even.

Na de maaltijd gingen we naar boven om te slapen. Onze slaapkamer was redelijk groot en simpel ingericht. Er stonden drie bedden en een televisie, en er was een doorgangetje naar een zijkamertje met nog een bed. De volgende dag werd op dat kleine kamertje nog een bed geplaatst, waardoor er een slaappleaats was voor ieder van ons: mijn vader, mijn zusje en broertje en ik hadden ieder een eigen bed, en mijn stiefmoeder en haar dochtertje deelden een bed. Het zag er wel gezellig uit en ik had voor het eerst sinds tijden het gevoel dat ik ergens thuis was. Ik voelde mij daar stukken beter dan in Rotterdam.

In de kamers naast ons zag ik alleen maar jonge mannen, geen gezinnen zoals wij. Ik vond dat vreemd, maar omdat ik in wezen alles vreemd vond in Nederland besteedde ik er verder geen aandacht aan. We negeerden de meeste mensen, en zij ons. In een van de kamers beneden woonde een Vietnamese gezin, en naast hen woonde een aardige Nederlandse vrouw, een vrijwilligster die voor ons zorgde en ons begeleidde. De overige kamers op de begane grond werden verhuurd aan toeristen.

Het Vietnamese gezin had een dochter van mijn leeftijd, Kim, met wie ik bevriend raakte. We praatten en praatten, liepen gewoon een beetje de trap op en neer. We spraken Engels met elkaar, het is grappig hoe snel je een nieuwe taal leert gebruiken als kind. In Eritrea had ik Engels gehad op school, maar nu ik het in de praktijk kon gebruiken ging ik veel sneller vooruit.

Ik mocht van mijn vader vrijwel niet naar buiten, ook al waren de duinen nog zo dichtbij. Een heel enkele keer vond mijn vader het goed dat we even op het duin gingen staan rondkijken, maar we mochten absoluut niet naar de zee. Geen van ons kon zwemmen.

Op een avond werd er naast het huis in een grote zaal een feestje georganiseerd, met drankjes en muziek. We zaten allemaal op stoelen langs de muur en in het midden werd gedanst. Een van de jonge mannen die daar ook woonde, vroeg mij ten dans. Ik wilde natuurlijk heel graag dansen, maar ik zei nee, want ik was bang voor wat mijn vader ervan zou vinden. Maar de jongen bleef aanhouden en ik keek naar mijn vader, probeerde te peilen wat hij dacht.

‘Oké, Layla, ga dan maar dansen, maar ik spreek jou later nog wel,’ beet hij me toe. Hij keek me er niet bij aan. Zo was de lol er meteen af. Heel eventjes heb ik met die jongen gedanst en toen ben ik snel weer gaan zitten, naast mijn vader. Ik vreesde wat hij zou gaan zeggen.

‘Als een jongen je iets vraagt, dan zeg je gewoon nee. Direct en zonder eerst naar mij te kijken! Je zegt zelf nee, want die jongen is ouder dan jij en je weet nooit wat er gaat gebeuren en wat zijn bedoeling is,’ zei hij achteraf tegen mij. Hij wilde ons in bescherming nemen, dat snap ik wel, maar hij wilde dat zo graag dat hij ons volledig isoleerde.

We namen bij iedere maaltijd een glas cola, wat we in Eritrea ook vaak dronken. We dachten dat we de cola gewoon zelf mochten pakken, dus namen we ook altijd een flesje cola bij de lunch. Totdat de Nederlandse man die daar de leiding had zei dat dit niet mocht. ‘Ik wil jullie niet kwetsen, maar het is de bedoeling dat je maar één keer per dag frisdrank pakt,’ zei hij.

Je mocht boven op de slaapkamer niet koken, maar mijn vader en stiefmoeder vonden het eten dat we daar kregen helemaal niet lekker. Daarom had mijn vader een kookplaatje gekocht bij de Blokker en mijn stiefmoeder maakte daarop 's avonds stiekem eigen eten, met het raam helemaal open zodat ze het beneden niet zouden ruiken. Ze bakte uien in de olie en zodra die goudbruin waren, deed ze er tomatenpuree bij, en nadat dit goed samen was gebakken deed ze er fijngesneden vlees bij met wat zout en kruiden. We aten het met brood, simpel maar lekker. Het rook heerlijk en ik denk dat ze heus wel wisten dat we ons niet aan het kookverbod hielden, maar het door de vingers zagen.

Op heel af en toe een boodschapje na deden we verder weinig. We mochten nergens alleen heen, en er was sowieso niets te doen in zo'n klein, braaf dorp. We hingen maar wat rond. Op de begane grond, links van de twee kamers die aan toeristen werden verhuurd, was een grote ruimte waar de wasmachine en de droger stonden en een pingpongtafel waar de mannen op speelden. Mijn vader deed dat niet. Hij maakte af en toe een praatje met de mannen, maar verder zat hij boven niets te doen. Hij moest, denk ik nu, tot zichzelf komen. Als je innerlijke rust hebt, ga je je automatisch vervelen als je de hele dag niets te doen hebt, maar hij had toen ruimte nodig om alleen te zijn met zijn eigen gedachten en om te verwerken wat er was gebeurd sinds we Eritrea verlieten.

Zahra en Ali hingen de hele dag maar zo'n beetje bij mij in de buurt rond. Ik was liever alleen met Kim, want die was net zo oud als ik en we hadden het gezellig samen, maar mijn zusje en broertje waren kleine kinderen die niets te doen hadden en zich te pletter verveelden, logisch dat ze met ons